Lausunto 14.2.2022

Diaarinumero H 00054/22

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lausuntopyyntönne 15.2.2022 klo 12.45 kokoukseen

U 34/2016 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (menettelyasetus)

Ehdotettu rajamenettely saisi kestää valitusvaihe mukaan lukien enintään 12 viikkoa. Rajamenettelyssä ratkaistussa asiassa jäsenvaltioiden tulisi määritellä valituksen tekemisen määräajaksi 5–10 päivää päätöksen tiedoksisaannista ja valitusmahdollisuus olisi rajattava ensimmäisen asteen tuomioistuimeen. Ehdotuksen mukainen lyhyt valitusaika koskisi kaikkia päätöksiä, joilla hakemus on jätetty tutkimatta, katsottu peruutetuksi tai hylätty nopeutetussa menettelyssä. Muissa asioissa valitusaika olisi vähintään kaksi viikkoa ja enintään kuukausi.

Hallinto-oikeus toteaa, että valituksen tekemiselle ehdotettu 5–10 päivän määräaika on muutoksenhakuajaksi lyhyt ja voi heikentää tehokkaan muutoksenhakuoikeuden toteuttamista. Kiireellä tehtyjen valitusten heikko taso voi puolestaan vaikeuttaa asioiden joutuisaa käsittelyä hallinto-oikeudessa. Voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan Maahanmuuttoviraston nopeutetussa menettelyssä tekemät turvapaikkapäätökset ovat täytäntöön pantavissa kahdeksantena päivänä tiedoksiannosta, ellei hallinto-oikeus toisin määrää. Valittajan on vaatiessaan nopeutetussa menettelyssä ratkaistun turvapaikkapäätöksen täytäntöönpanon kieltämistä käytännössä toimitettava valituksensa hallinto-oikeudelle (tai Maahanmuuttovirastolle). Tähän nähden esitettyä valitusaikaliukumaa ei voida pitää kohtuuttomana.

Rajamenettelyn kokonaiskeston rajoittuminen 12 viikkoon asettaa tuomioistuimelle paineen käsitellä valitus sen vireille tullessa jäljellä olevassa määräajassa. Oletettavissa on, että Maahanmuuttovirasto käsittelee rajamenettelyssä ratkaistavat asiat viivytyksettä, mutta käsittelyyn kulunee kuitenkin käytännössä useampi viikko, kun otetaan huomioon, että myös rajamenettelyssä on taattava hakemuksen perusteellinen ja oikeudenmukainen tutkiminen. Kun rajamenettelyssä ratkaistaviksi valikoituneiden hakemusten tekijöitä ei päästetä jäsenvaltion alueelle asian käsittelyn ajaksi, tapahtunee päätöksen tiedoksiantaminen nopeasti. Rajamenettelyn kokonaiskeston määrittely on ongelmallinen paitsi oikeusturvan toteutumisen kannalta myös sen vuoksi, ettei asian ratkaiseminen tietyn ennalta määritellyn määräajan kuluessa ole välttämättä tuomioistuimesta johtumattomista syistä edes mahdollista. Kuulemiset vievät oman aikansa ja esimerkiksi oikeusapuun liittyvät seikat saattavat viivästyttää asian ratkaisemista.

Tuomioistuimille ei lähtökohtaisesti tulisi asettaa määräaikaa valitusasian ratkaisemiselle ja ehdotettua alemman viranomaisen käsittelyn kestosta riippuvaa määräaikavelvoitetta voidaan pitää perustuslain 3 §:n 3 momentissa turvattu tuomioistuinten riippumattomuus huomioon ottaen ongelmallisena. Hallinnolliselle ja valitusvaiheelle tulee määritellä erilliset määräajat. Valitusten käsittelylle tuomioistuimessa mahdollisesti asetettavat määräajat tai rajoitukset eivät saa vaarantaa valitusten asianmukaista tutkimista ja valittajan oikeusturvaa ja ne tulee tarvittaessa voida ylittää erityisestä syystä.

Rajamenettelyssä ratkaistujen asioiden määrän on arvioitu jäävän määrältään suhteellisen vähäiseksi. Mikäli ehdotettu menettely tulee voimaan, on tilannetta kuitenkin seurattava ja tavoitteiden saavuttamiseksi varmistettava, että hallinto-oikeudelle turvataan riittävät resurssit asioiden joutuisan käsittelyn ja oikea-aikaisen oikeusturvan toteutumisen takaamiseksi. Käytännössä rajamenettelyyn liittyvien valitusasioiden kiireellinen käsittely edellyttää tuomioistuimen henkilökunnan työpanoksen äkillistä irrottamista muiden asioiden ratkaisutoiminnasta.

Lausunnon ovat valmistelleet hallinto-oikeustuomarit Taina Hakkarainen ja Pirita Pesonen.

Ylituomari Ann-Mari Pitkäranta

Helsingin hallinto-oikeus

Helsingin hallinto-oikeus
Sörnäistenkatu 1
Helsinki 00580
Puh.: 029 56 42000
S-posti: helsinki.hao@oikeus.fi
www.hehao.fi